

Folkarmén lämnar scenen

I december 2006 slog Folkets befrielsearmé upp tält under övervakning av FN. Tio års krig var slut. 3000 vapen låstes in i containrar. 31 200 soldater registrerade sig. Följ med till tältlägren ett halvår senare och möt en armé som blivit riktigt bra på volleyboll.

■ ■ Vaktposten står med båda händerna vid sidan av kroppen.

Han bär uniform men saknar vapen.

På en pall bredvid sitter en soldat och trycker en transistorradio mot örat. Batterierna är både fuktiga och nästan urladdade.

Soldaten får ständigt ta ut och sätta i dem igen för att pressa ut det sista ur nyhets-sändningen om förhandlingarna i Katmandu.

Deras öde avgörs nu och de vill inte missa en enda detalj.

Soldaterna ler. Men i deras ögon ser man att det fortfarande är krig.

Tidigare var det i Katmandu man lyssnade på rapporter från folkkrigets faser från landsbygden. Nu är rollerna omvända.

Utsikten är milsvid.

Kanske är detta en av de bästa observationsplatserna i världen – om det inte vore för freden.

Är det så här en seger ser ut?

Eller är det bilden av en besegrad armé?

För ett par år sedan trodde många bedömare att maoisterna stod på tröskeln till den sista fasen, "den strategiska offensiven", den gamla staten skulle nedkämpas, statsmakten gripas och segern proklameras.

Men så lades kursen om.

– Efter tio års folkkrig stod vi inför två val. Antingen skulle vi föra ner folkarmén i Katmandudalen och söka en slutstrid med den kungliga armén. Eller, skriva under ett fredsavtal, och utveckla folkliga massrörelser med ett krav: republik! Vi valde det senare.

Chefen vid folkarméns 5:e division, Sarad, försöker förklara hur han efter tio års krig hamnade med en obevapnad armé på toppen av ett berg. Hur politiken blev krigets förlängning när skolboken för hur ett folkkrig ska föras till seger inte gick att följa.

På toppen – ovan dimman under molnen

– är det som om Nepals intensiva historia tagit ett djupt andetag och håller andan. Tvåhundra tält är uppslagna på tre bergssluttningar. Hela förläggningen är allt annat än fältmässig: Fullt synlig från luften och inga avstånd mellan plutonerna. Men platsen ska inte försvaras. Att passivt förskansa sig bakom palissader är så långt från folkarméns militära taktik man kan komma. Nu är det politiken som är nyckeln till framgång.

*

I december i fjol slog den femte divisionen upp tältet. Mitt i vintern. Två tusen meter över havet. FN satte upp ett skrivbord framför en container. En och en fick soldaterna gå fram och visa upp sina vapen som registrerades. Sedan gick soldaterna själva och la in vapnen i containern. Det är troligen den enskilt största samlingen med vapen från första världskriget som finns i världen – bland dem flera 303:or från 1910. Detsamma skedde i kungahären även om deras vapen var mer moderna.

FN lämnade sedan kvar övervakningskamera, en bajamaja, tre indier och en korpulent man från Malaysia att vänta ut den politiska utvecklingen på plats. Ingen bär blå hjälm. De är alla obevapnade.

Divisionschefen Sarad är ingen, av fredsavtalet, kuivad man. Han har kvar nyckeln till alla divisionens automat- och understödsvapen.

– Det är en lögn att vi skulle ha lämnat ifrån oss vapnen. FN har ingen nyckel, den kungliga armén har ingen nyckel. Vi har nyckeln, säger Sarad märkbart stolt.

Ett handgranatskast bort i ett värn som är byggt som en hydda sitter soldaten Salman med ett laddat automatvapen. Uppgiften:

Proletären på plats i Nepal

Tor Härnqvist och Martin Schibbye rapporterar om demokrati-kampen i Nepal. Första delen publicerades i Proletären nr 29. Fler artiklar följer under sommaren.

att vakta de som vaktar de egna vapnen. Inne i hyddan känns både fredsavtalet och förtroendet mellan FN och maoisterna skört.

En gång i veckan skickas soldater ner till containrarna och rengör och funktionstesttar alla vapen. De fettas med ett tunt lager vapenfett, inga åtgärder för långtidsförvar-

(Forts på nästa sida.)

"Vi har frivilligt gått in i fredsprocessen"

Folkarmén lämnar...

(forts fr föreg sid)

ing vidtas. Ett folk må vara aldrig så tappert, dess hat mot fienden aldrig så stort, dess terräng aldrig så gynnsam, men våldet kräver också verktyg. Materiella medel.

– Vi ber inte FN-personalen om lov för att titta till våra vapen. Vi bara informerar dem och går dit. Och om inte allt löper smidigt i höst med valen så tar vi ut dem, säger Sarad.

Om låsen på containrarna bryts utan FN:s vetskap börjar en röd lampa blinka på ett skrivbord i FN:s högkvarter i Katmandu. Deras stående order är att enbart försiktigt informera maoisterna om de internationella konsekvenserna av att bryta fredsavtalet. I teorin kan man när som helst återuppta folkkriget. Men är det möjligt? Eller önskvärt?

Divisionschefen menar att så kan man inte resonera. En av principerna för gerillakrig är att kampen inte förs där man befinner sig utan dit man beger sig. Så medan 31 200 soldater, med röda gradbeteckningar på kragarna, äter vitt ris och väntar på bergsslutningarna förs striden i huvudstaden.

– Folkkriget har inte upphört. Nu förs det med demonstrationer på Katmandus gator och med motioner i parlamentet. Vårt viktigaste vapen är ideologin och den är inte inläst.

Avgörandet faller varken idag eller imorgon.

*

Över hela Nepal har folkarmén gått in i semipermanenta förläggningar, så kallade kantonement. Enligt fredsavtalet ska alla soldater registreras och sedan ska deras ålder verifieras innan de kan betraktas som soldater och på sikt slås samman med den nepalesiska armén.

Den första fasen, registreringen, är avslutad och genom intervjuer med soldaterna i

den första divisionen har FN verifierat åldern.

Rapporten kommer strax att publiceras och brisera som politisk dynamit. Maoisterna har hela tiden hävdats att ingen i folkarmén varit under 18 år. FN:s siffror kommer enligt bekräftade rykten i huvudstaden visa på motsatsen. Situationen kommer bli prekär. Maoisterna har genom sitt envisa förnekande av att någon varit under 18 målat in sig i ett hörn. Under folkkriget valde folkarmén att tro rekryterna – även om de ljög om sin ålder.

I lägret är upprördheten större över vad som upplevs som FN:s påtande i detaljer. "Vi accepterar inte FN:s auktoritet när det gäller att bestämma åldern på våra soldater", säger en politiker vi talar med. Istället pekar man på de urusla förhållandena i lägren. Nyligen insjuknade 200 soldater efter att ha tvingats dricka förorenat flodvatten.

Enligt fredsavtalet budgeterades 350 000 svenska kronor till infrastruktur. Utslaget per soldat blev det 2 kronor i månaden. Resultatet? En filt på tre soldater under vintern. Allt saknas i lägret, från mediciner, mat till elektricitet och hus.

– Villkoret i fredsavtalet för att vi skulle gå in i kantoner var att regeringen skulle förse dem med all nödvändig infrastruktur. Ingen av punkterna är uppfyllda, säger en märkbart irriterad men inte förvånad Sarad.

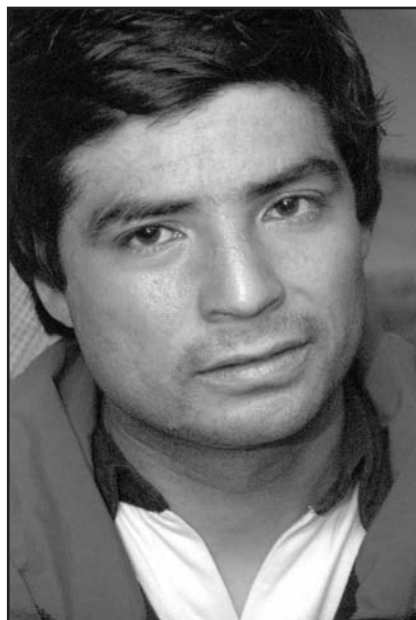
För ett parti som har befunnit sig i krig i tio år var det inte ett lätt beslut att skicka in folkarmén i lägren. Utifrån ser det ut som om man går ner i brygga. Villkoren i fredsavtalet bryts ständigt och det höjs röster för att man riskerar allt som man under tio års folkkrig kämpat sig till. Men många inom maoistpartiet menar att hade man inte skrivit under fredsavtalet så hade man förlorat allt.

En vald taktik.

Eller den enda möjliga?

*

På morgonen är tältduken genomblöt. Trots en väl tilltagen markkappa har nattens mon-

Brigadchefen Santosh

sunregn runnit rakt genom tältet.

Den kvinnliga soldaten Prahaba börjar dagen klockan kvart i fem med en timmes terränglöpning. Därefter exercis och styrketräning på den röda jorden i ytterligare en timme. Sedan vitt ris med varmt vatten ute i det fria. På eftermiddagen följer politiska studier.

Militär utbildning.

Volleyboll.

Och sedan mer träning. Middag.

Klockan nio ska det vara tyst i tälten.

Vid midnatt kommer monsunregnet.

Allt som torkat blir åter blött.

Som många soldater är hon förkyld och hostar innan hon svarar på våra frågor

Hon är 23 år. Hon talar tydligt och klart. Håret är uppsatt i en knut i nacken.

– Du måste förstå att vi är en armé av folket, en folkarmé. Före varje angrepp så informerade vi de närliggande byarna och förklarade varför vi tänkte angripa just den polisstationen eller den byggnaden. Ofta hjälpte de till vid både planering och själva det militära anfallet. Efter slaget så återkom vi till byn för att berätta vad som skedde och vad som kunde bli bättre till nästa gång. Vi fick då också höra deras synpunkter.

Prahaba berättar om en militär dynamik som inte syns i tabeller över antal eldrör och soldater. Utan en folkarmé har folket ingenting, skriver Mao. Men utan folket hade denna armé aldrig överlevt 10 års strider och kunnat gå ifrån ett par hundra obehövade men beslutsamma kadre till en armé på över 30 000 soldater och en milis på 100 000 män och kvinnor.

Frågan varför hon och tusentals andra unga bondekvinor gick med i armén är svår att få ett personligt svar på. De politiska svaren är givna:

– För Nepals folk och för nationen.

Hon berättar om hur det gamla semifeodala, och semikoloniala systemet med en monark omöjliggjorde andra politiska lösningar. Ett folkkrig var nödvändigt. Makten tackade nej till fyrtiopunktsavtalet.

Vi har hört det många gånger. Det står att läsa i Lonely Planet.

Men varför just hon? Till slut berättar hon hur hon från sin tonårstid minns att brodern började komma hem med uniform.

Men det starkaste minnet är från den dag han inte kom hem.

Hans död motiverade henne att bli soldat.

– Jag ville slåss för min bror.

Prahaba beskriver också hur kampen mot kvinnoförtrycket så småningom blev en stor drivkraft för henne. På maoistpartiets kongress 1995 beslutades det att det skulle vara kvotering till plutonerna i folkarmén: Minst tio kvinnor per pluton.

Detta var unikt i ett socialt sammanhang där det är vanligt att kvinnor tvingas sova i uthusen med djuren under menssen.

Alla funktioner i armén är öppna för

kvinnor. Resultatet är fyrtio procent kvinnliga martyrer.

– Att vara soldat och kvinna är en utmaning i ett land där många fortfarande anser att kvinnor inte kan konkurrera med män, varken fysiskt eller intellektuellt. Vi ska bara föda barn och laga mat.

Nepal är ett land av minoriteter. Sextio etniska och kastmässiga grupper. Varav tre varit ekonomiskt och politiskt dominerande. Mäniskor ur förtryckta grupper har aldrig haft tillgång till staten. Samma effekter som de kvinnliga soldaterna har haft återfinns hos de kastlösa soldaterna. En kastlös får enligt traditionen inte äta vid samma bord som en högkastig och allt hon tar i blir smutsigt. Att högkastiga och lågkastiga i tio år slagits i samma armé, axel mot axel, kommer få samhälleliga konsekvenser.

Officiellt är fyrtio procent kvinnor i folkarmén, men räknar man soldaterna vid morgnens uppställning är siffran trettio. Enligt Prahaba beror det på att vi är vid divisionsstaben och där är andelen kvinnor lägre än i de stridande brigaderna.

Prahaba tror att det kommer att hållas val i november och att fredsavtalet kommer att hållas. Framtiden för soldaterna är oklar. Hon har en fästman men vill inte planera längre än till november. Ett återupptaget krig hade varit fruktansvärt säger hon.

– Men visar det sig nödvändigt är jag beredd att gå upp i bergen igen. Chefen har nycklarna till containrarna.

*

Utänför brigadchefen Santosh tält leker hans fyraåriga dotter med en mascara. Både ögonbryn och ögonfransar är rikligt täckta med svart: ögonen stora som tefat. Men någon bild blir det inte. Vi har ännu inte fått fototillstånd.

Kamrat Santosh är det namn han fått av partiet – hans nom de guerre. Hans riktiga namn är Jonar Surdi. Tältet består av en gulnad tältduk förstärkt med blå plast. Golvet täcks av plastmattor. En energilampa i taket är kopplad till en solcellspanel på baksidan. Hans skor – kamouflagefärgade Converse – ligger vid ingången. På väggarna sitter tidningsklipp från aprilupproret blandat med bilder på Marx, Engels, Lenin, Stalin och Mao. En surrealistisk blandning av en 15-årigs pojkrum och en militär stabsplats.

Folkarméns symbol, en röd stjärna över Himalaya med två korsade AK-47-or, Kalasnikovs, sitter upptejpad i taket.

Sex månader i tält varav de tre sista under monsunperioden har satt sina spår. De flesta soldater har blivit skickliga på brädspelet Coron och hyfsade på volleyboll. (Kanske en något udda sport att satsa på för en armé som i kolonn kan gå nästan raklänga under nätet utan att någon fastnar.) Skjutövningarna har ersatts med fyra timmars fysisk träning varje dag. Santosh beklagar sig över att beslutet att sätta folkarmén i husarrest resulterat i att man helt tappat kontakten med lokalbefolkningen.

– Tidigare var interaktionen med folket det viktigaste för oss i armén. Nu är vi helt avskurda.

Soldaterna kan inte som tidigare under kriget jobba i byarna med att förbättra vägar och bygga hus. De är hänvisade till förläggningen. Om de lämnar den går larmet från FN:s övervakare till Katmandu. Santosh vill dock inte använda ordet fängelse för att beskriva sin situation. Det är tack vare folkarméns existens som kungen i fjol gick med på att återupprätta parlamentet och de kan mobilisera 31 200 män och kvinnor på en timme.

– Låt reaktionen tro att vi sitter i fängelse. Men så ser inte vi på situationen. Vi har frivilligt gått in i den här fredsprocessen och för var dag så blir vi starkare: fysiskt och politiskt.

Resten av svaret drunknar i åskan som hamrar mot bergsslutningen. När man inte hör hans röst lägger man märke till händerna. De är sönderbrända och täcks av handskar med Spiderman skrivit med vit text på svart läder.

Santosh menar att efter tio år av strider känner både kungaarmén och USA idag till folkkrigets strategi och taktik. Därför hade ett fortsatt krig endast resulterat i förutsägbarhet och

– Att vara soldat och kvinna är en utmaning i ett land där många fortfarande anser att kvinnor inte kan konkurrera med män, säger soldaten Prahaba.

nederlag.

– Om vi följt standardmallen hade vi inte lyckats. För att segra måste vi gräva fram en ny taktisk väg själva. Denna nya väg är ny även för armén och innehåller många överraskningar.

Enligt Santosh förs striden idag av partiledningen i Katmandu och han litar på att de fattar kloka beslut. Det samordnade upproret i alla Nepals större städer i april 2006 är ett exempel på den nya taktiken menar Santosh. Poliserna vägrade till slut att skjuta på demonstranterna och kungen tvingades kapitulera och återinkalla det avskaffade parlamentet.

*

Regnet och åskan har upphört och i vad som skulle kunna kallas ett plåtskjul sitter divisionsledningen samlad. Det är tidigt på mor-

Den politiska kartan ritas om

■ Efter de folkliga upproret i Nepal april 2006 har den politiska kartan ritats om. Nepals Kommunistiska Parti (maoisterna), förkortat CPN(m), har efter tio års folkkrig stegvis integrerats i den politiska processen. Först med ett fredsavtal, sedan genom platser i inreteringsregeringen i väntan på valet i november. Den stora frågan i Nepal gäller kungens roll och om valet kommer att innebära republik eller inte.

gonen och stämningen är sömning. Ljudet av mobilerna som söker efter nätet är det enda som stör.

Hela divisionen har varit på fötterna sedan klockan fyra.

Vi bjuds på kex vars bäst-före-datum ligger ett halvår tillbaka i tiden. Två mobiltelefoner är bemannade av varsin soldat. Sambandet med den politiska ledningen sker med satellittelefoner, walkie-talkies och mobiler med kontantkort. Tre system.

Oftast fungerar något av dem.

Den gröna heltäckningsmattan luktar blöt hund.

Mötet börjar med att de beskriver fienden. I politiska, inte militära termer.

– Kungen är efter de nitton dagarna av uppror i april isolerad. Idag finns det två maktcentra i Nepal: de republikanska krafterna och monarkin. Situationen är bipolär.

Fredsprocessen menar de är ett ord som döljer mycket annat. Lugnet bedrar. Bakom den vråker sig fortfarande klasskrafterna mot varandra. Kungen kämpar för sitt politiska liv och alla försöker stärka sina egna organisationer i väntan på nästa sammandrabbning. Politisk eller militär. Men vilken är då uppgiften för en folkarmé när striderna upphört? Svaret kommer snabbt.

– Vi sitter här i förläggningen övervakade av FN för att visa hela världen att vi inte tänker påverka valet till den konstituerande församlingen.

Stabssekreteraren i den femte divisionen Abinash beskriver situationen som att bestiga ett berg. Man vet vart man ska, man ser toppen, de tusentals martyrerne innebär ett ansvar att fullfölja, att nå målet. Dessutom lägger han, som alla andra vi pratar med, till att om de vill kan klättringen mot toppen snabbas på.

– Vi har nycklarna.

Men han slutar inte resonemanget där, med ett skratt och en blinkning, som de flesta andra. Han fortsätter förklara att precis det vore reaktionens våta dröm.

– Hela vår kamp nu går ut på att bli legala, all reaktionens energi går ut på att kunna stämpla oss som illegala. De vill att vi ska tömma containrarna på vapen och ammunition och rusa ut i djungeln så att de definitivt kan stämpla oss som terrorister.

Divisionsledningen menar att den nya taktiken är nödvändig för att nå målet med en federal republik. Maoisterna gjorde bedömningen att revolutionen inte skulle kunna slutföras enbart med militära medel. Under folkkrigets sista år strömmade bistånd i form av vapen, lastbilar och pansarfordon in till kungahären från Indien, Kina och USA. Detta i kombination med att maoisterna helt saknade internationellt stöd brukar lanseras som förklaringar till omläggningen av taktiken. En av grundarna av den nepalesiska staten Prithvi Narayan Shah (1723-1775) har också beskrivit Nepals geopolitiska situation som en "sötpotatis" mellan "två rullstenblock".

– Vi hade flera gånger knäckt ryggraden på kungahären och kunnat segra militärt i Kathmandudalen, men morgonen efter skulle vi vakna upp till en situation där landet skulle vara totalt isolerat. Vi hade inte kunnat försvara segern. Alliansen med de sju partierna gav oss en möjlighet att uppnå vårt mål; att det hålls val till en konstituerande församling, något som vi alltid krävt.

I fredsavtalet statueras det att på sikt ska folkarmén och den före detta kungliga armén slå samman till en nepalesisk armé, utan epitetet kunglig. Idén kommer från maoisterna. Men en armé baserad på en politisk idé

och en professionell armé med yrkessoldater. Är en sådan sammanslagning möjlig efter tio års krig? Varför?

– För att kunna gå till deras baracker, inte för att bränna upp dem och skjuta soldaterna, utan för att påverka dem och därigenom upplösa den reaktionära armén, säger Abinash.

Taktiken är oprövad och riskfylld. Det medger divisionsledningen. Situationen är svår för maoisterna, men den är om möjligt svårare för reaktionen. Det finns stora risker men också stora möjligheter. På samma sätt som officerarna lärde sig undvika militära bakåll under kriget är det nu politikerna som måste lära sig undvika politiska bakåll.

– Världen ser annorlunda ut än på Lenins och Maos tid. Vi kan inte vara dogmatiska, vi måste utveckla nya kampformer. Det nya ligger i kombinationen av legala och illegala medel: av krig och politik. Nu måste vi våga ta nya risker, våga kämpa och våga vinna.

Text: MARTIN SCHIBBYE
Foto: TOR HÄRNQVIST

I nästa del...

...beger vi oss ner i Katmandudalen, till staden där allt avgörs. Vi möter studentledare, ungtkommunister, politiker och FN-personal. Gemensamt är att alla vill skriva historia och prata om kungen. Vi frågar oss också vad det egentligen är maoisterna vill.